

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Simundervisning – en rättighet eller en skyldighet?

En studie om simundervisning i Sverige och Norge för elever i skolår 6-9

Petra Raunio

Examensarbete 15 hp, LAU370

Handledare: Bodil Björklund

Examinator: Owe Stråhlman

Rapportnummer: VT08-2611-025

Abstract

Arbetets art: Examensarbete 15 hp, Lärarprogrammet, Göteborgs Universitet

Titel: Simundervisning – En rättighet eller en skyldighet? En studie om simundervisning i Sverige och Norge för elever i skolår 6-9

Författare: Petra Raunio

Termin och år: VT -08

Rapportnummer:

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Bodil Björklund

Examinator: Owe Stråhlman

Nyckelord: Simkunnighet, åtgärder, ansvar

Syfte och Frågeställningar

Under min tid som utbytesstudent i Oslo fick jag på en skola erfara att många elever inte kunde simma och fick heller inte möjligheten att lära sig det eftersom skolan inte erbjöd någon simskola. Sverige och Norge är lika på flera avseenden och därför ville jag se om det fanns några likheter med den svenska skolan. Huvudsyftet med mitt arbete var att beskriva hur några svenska och norska lärare i Idrott & Hälsa hade för åtgärder för de elever i skolår 6-9 som inte var simkunniga. Jag ville även undersöka vems ansvar det är att eleverna lär sig simma samt definitionen på simkunnighet. Mina frågeställningar är:

- Hur definieras simkunnighet?
- Vad finns det för åtgärder på skolorna för de elever som inte är simkunniga?
- Vems ansvar är det att eleverna lär sig simma?
- Finns det några likheter eller skillnader mellan skolorna i Sverige och Norge?

Metod

För att få svar på mina frågor genomförde jag kvalitativa intervjuer med fyra idrottslärare i Sverige och fyra i Norge.

Resultat

De resultat jag kunde tyda var att definitionen simkunnighet var något som skilde sig bland några norska lärare. De lärare jag intervjuade i Sverige var i stort eniga om definitionen på simkunnighet som överensstämde med Svenska Livräddningssällskapets definition. Beträffande ansvaret för elevernas simundervisning ansåg de flesta lärarna i både Sverige och Norge att föräldrarna hade ansvaret för att deras barn skulle lära sig simma. Enligt skolverket i Sverige och Norge är det skolan och rektorerna som är ansvariga för att eleverna lär sig simma. Om en elev inte befaras nå målen i simning ska eleven erbjudas simskola. Trots denna skyldighet var det endast hälften av de skolor som deltog i min undersökning som hade klara rutiner och åtgärder samt erbjöd simskola för de elever som inte kunde simma.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	5
2. BAKGRUND	5
2.1 Den aktuella läroplanen i Sverige	7
2.2 Den aktuella läroplanen i Norge.....	8
3. SYFTE OCH PROBLEMSTÄLLNING	9
3.1 Begreppsförklaringar.....	9
4. TEORETISK ANKNYTNING	10
4.1 HISTORIK	10
4.1.1 Styrdokument – Föregående läroplaner	10
4.1.2 Historiskt om simning	13
4.2 DEFINITIONER	15
4.2.1 Hur definieras simkunnighet?	15
4.2.2 Ansvar	16
4.3 TIDIGARE FORSKNING	17
4.3.1 Definitionen simkunnighet.....	17
4.3.2 Åtgärder för de elever som inte når målen i simning.....	18
5. METOD.....	20
5.1 Teoretisk anknytning.....	21
5.2 Intervjuer	21
5.3 Avgränsningar	21
5.4 Urval.....	22
5.5 Genomförande	22
5.6 Etiska principer	23
5.7 Databearbetning	24
5.8 Tillförlitlighet	24
5.8.1 Reliabilitet och Validitet	24

6. RESULTAT	25
6.1 Intervjuundersökning	25
6.2.1 När anser du att eleven är simkunnig?	26
Sverige.....	26
Norge.....	26
Sammanfattning – Definitionen simkunnig	27
6.2.2 Vad gör man på din skola med elever i skolår 6-9 som inte kan simma?	27
Sverige.....	27
Norge.....	28
Sammanfattning - Åtgärder.....	29
6.2.3 Vems ansvar anser du det är att eleverna lär sig simma?	29
Sverige.....	29
Norge.....	30
Sammanfattning - Ansvar.....	31
7. DISKUSSION	32
7.1 Metoddiskussion.....	32
7.2 Resultatdiskussion.....	33
7.2.1 När är man simkunnig?	33
7.2.2 Vad finns det för åtgärder i skolorna för de elever som inte är simkunniga?	35
7. 2.3 Vems ansvar är det att eleverna lär sig simma?	35
7.2.4 Finns det några likheter eller skillnader mellan skolorna i Sverige och Norge?.....	37
7.2. 5 Slutord	38
Bilaga 1	42

1. INLEDNING

Under min lärarutbildning hade jag möjlighet att under en termin studera som utbytesstudent i Oslo. Vid sidan av studierna vikarierade jag på en grundskola och undervisade bland annat i ämnet Idrott och hälsa. Där fick jag tillfälle att vara med på en idrottslärarkonferens där de tog upp problematiken med simundervisning. Lärarna uttryckte sin frustration för att inte kunna ge nödvändig simundervisning för de elever som inte nådde målen för simning i Kroppsöving (Idrott & Hälsa). Det fanns inga resurser just på den skolan och tillgängligheten till närmaste simhall var alldeles för dålig. Hur skulle dessa lärare lösa problemet? Detta väckte min nyfikenhet och jag började undersöka hur andra skolor hade löst problemet. Det finns en del undersökningar om simkunskaper och åtgärder för elever i skolår 5, men till min förvåning har jag inte hittat så mycket information om vilka simkunskaper som krävs eller vilka åtgärder som sätts in för de elever i skolår 6-9 som inte kan simma. Funderingar kring detta gjorde att jag bestämde mig för att undersöka vidare om simundervisning i skolan för de äldre åldrarna.

2. BAKGRUND

Simning är en bra livförsäkring. Genom att lära sig simma får man en möjlighet till ett livslång motionerande. Just simning är ett av de sundaste sätten att motionera på. Simidrotten är en idrott där alla generationer kan delta, allt från babysim till pensionärer. Det kan utövas av alla oavsett kroppsform och ålder.

Olikt många djur, som instinktivt vet hur de ska simma när de plötsligt hamnar i vattnet, måste människan lära sig hur man överlever i vattnet. Det är ingen färdighet man får automatiskt utan det måste övas in, men när man väl kan simma är det som med cykling, färdigheten finns kvar.

Enligt WHO omkommer ca 500 000 personer världen runt varje år genom drunkning. Det betyder att det omkommer en människa var annan minut, dygnet runt genom drunkningsolyckor. I Sverige drunknar det en person var tredje dag.¹ 2006 var det 104 personer som drunknade i Norge och av dessa var det 6 barn.² Drunkning är den tredje vanligaste dödsorsaken, efter trafikolyckor och självtillfogad skada, bland barn och unga.

Det är vanligt i skolan att man med klasserna åker på utflykter och resor med badmöjligheter. Om eleverna inte kan simma försvinner deras frihet för att kunna delta i alla aktiviteter med sina klasskamrater. Det kan i värsta fall sluta i tragedi där barnen på grund av bristande simkunskaper drunknar.

¹ MSD- Monitored swimming division - www.msd-monitoredswimming.com/vattensakerhet.php

² Statistik gjord av Norsk Folkehjelp – www.folkehjelp.no

”Simkunnighet är ett av de bästa verktygen i det förebyggande arbetet mot drunkningsdöden”³. Därför måste en hög simkunnighet vara ett mål inom skolan liksom en nollvision för drunkning i samhället.

”Friluftsliv är ett enkelt och okonstlat liv i vår fria natur - en naturlig motionsform. Förutom fysisk aktivitet i frisk luft är det avkopplande och ger naturupplevelser, äventyr och spänning. Man upplever både väder och vind och intressanta möten med djur och människor.”(Hälsofrämjandet 2004 h.)

Både Sverige och Norge har en natur med många sjöar och vattendrag, samt omringas av långa kustlinjer. Vi har alltså en naturlig tillgång till vatten /isar och måste därför ha goda färdigheter i simning och säkerhet. Det flesta av oss ser det som en självklarhet att man kan simma.

I Norden har vi en bra levnadsstandard och bra skolgång men ändå är det med oro jag läser stora rubriker i tidningar och rapporter om barnens simkunskaper. Från flera håll kommer det signaler och rapporter om att simkunnigheten bland svenska och norska ungdomar och barn blir allt sämre. Enligt en undersökning som Marked- og Mediainstitutet (MMI) gjort på uppdrag av Norska Svømmeforbund (NSF) och Norges Redningsselskap, skrivs det att 50 % av norska barnen i skolår 5 inte är simkunniga. Samtidigt läste jag en riksundersökning⁴ som Svenska Livräddningssällskapet (SLS) gjort 2005 att det är 72 % av skolorna i Sverige som arrangerar simundervisning.

Aftenposten⁵ skriver i en artikel 17/5 2005 att barnen i Oslo har simning endast sju gånger under en tioårsperiod. Oslos 167 skolor delar på 15 bassänger och får därmed minimalt med simundervisning.

Siffrorna ovan visar att det är många barn som inte kan simma samtidigt som det är flera barn och ungdomar som får lite simundervisning. Det rimmar illa. Varför är det så få skolor som har simundervisning? Det är trots allt ett av målen i kursplanen för idrott & hälsa att eleverna ska kunna simma.

”Man skall inte heller glömma att det är lättare att lära sig att simma när man är ung och att simkunnighet är en färdighet för hela livet. Skolornas simundervisning blev en av de poster som skars bort när många kommuner tvingades skära i sina budgetar under 1990-talet. Därför har simundervisning på flera orter blivit en vara med prislapp, med risk för att simkunnighet kan bli en klassfråga. Detta skulle motverka en nollvision när det gäller barndrunkenhet, vilket annars borde vara en fullt realistisk målsättning.” (Läkartidningen, 2006.06.16)

Simundervisningen i skolan har blivit en socialekonomisk fråga. När man tar bort elevers möjligheter till att lära sig simma i skolan tvingar man fram ännu större sociala olikheter. De elever som inte kan simma måste placeras i privata simskolor som kostar pengar. Familjer med god ekonomi har bättre förutsättning än andra. I NSF:s medlemsklubbar finns det i simskolorna plats för endast 5-10% av barnen i varje årskurs för simundervisning. Klubbarnas

³ Om drunkning 2006 www.omdrunkning.se 2008-05-19 11.02

⁴ Svenska Livräddningssällskapet - <http://www.sls.a.se/upload/358/PRESS.050831.pdf>

⁵ Norges största dagstidning

tilldelade tid i bassängerna ger ingen möjlighet att utvidga denna. Detta betyder att 90 % av barnen i varje årskurs endast har skolan som arena för att lära sig simfärdigheter.⁶

Att lära sig simma är en nödvändighet och skolorna har tydliga mål för att eleverna ska bli simkunniga. De elever som inte når målen ska bli erbjudna åtgärdande simundervisning.

2.1 Den aktuella läroplanen i Sverige

Vad säger den gällande läroplanen (Lpo94) i Sverige om simning och simundervisning i skolan?

Ett grundläggande syfte med Idrott & Hälsa är att skapa förutsättningar för alla att delta i olika aktiviteter på sina egna villkor och utveckla gemenskap. Ämnets kärna är utformat så att alla oavsett fysiska eller andra förutsättningar ska kunna delta, erhålla upplevelser och erfarenheter samt utvecklas på sina egna villkor.

Genom läroplanen anger regering och riksdag de grundläggande värden som ska prägla skolans verksamhet och de mål och riktlinjer som ska gälla för den. I de olika skolämnena finns det kursplaner där de krav staten ställer finns uttryckta. *Mål att sträva mot* uttrycker den inriktning undervisningen ska ha när det gäller att utveckla elevernas kunskaper. *Mål att uppnå* anger den miniminivå av kunskaper som eleverna ska ha uppnått efter det femte respektive nionde skolåret.

Målen före revideringen:

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret:

- *Kunna simma och hantera nödsituationer vid vatten*

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det nionde skolåret:

- *Ha kunskaper i livräddande första hjälp*

I en tillsynsrapport⁷ som skolverket redovisade 2004 konstaterades det att huvudmännens definition av kursplanens mål kring simundervisning varierade kraftigt i landet. Målen hade länge varit otydliga och det medförde att det rådde stora variationer i undervisningen från kommun till kommun. Det var en av orsakerna till att Skolverket fick i uppdrag av regeringen att förtydliga målen. Målen skulle utformas på ett sådant sätt att likvärdigheten mellan kommunen ökade samt att elevernas simfärdigheter förbättrades. Det skulle alltså minska skillnaderna mellan kommunerna beträffande simkunskaper. Skolverket presenterade sin rapport⁸ vilket resulterade i en ny målformulering i skolans kursplan (sept. 2006) där man förtydligade kursplanens mål om simning och nödsituationer vid vatten.

⁶ Detta skriver NSF i ett öppet brev till Utdanningsförbundet 10/5 2005

⁷ Dnr 2003:127

⁸ Dnr 2006:00492

Mål som eleverna skall uppnått i slutet av det femte skolåret, förtydligades med att eleven skall :

- *Ha god vattenvana, vara trygg i vatten, kunna simma 200 meter och hantera nödsituationer vid vatten*
- *Ha grundläggande kunskaper om bad-, båt-, och isvett*

Mål som eleverna skall uppnått i slutet av det nionde skolåret förtydligades med att eleven skall:

- *Kunna hantera nödsituationer i och vid vatten*

2.2 Den aktuella läroplanen i Norge

Vad säger den gällande läroplanen i Norge, *Kunnskapsløftet*, (2006) om simning och simundervisning på skolan?

Från hösten 2007 gick man över till den nya läroplanen *Kunnskapsløftet* i Norge. Kroppsøving (Idrott & Hälsa i Norge) har uppsatta mål, som eleverna ska uppnå, efter fjärde, sjunde respektive tionde årskurs i grundskolan.

Skolgången är delat in i tre årsteg. Varje årsteg har strukturerats i huvudområden. Årsteg 1-4 har som huvudmål *Aktivitet i ulike rørslemiljø*. Årsteg 5-7 har som två huvudmål *Idrettsaktivitet og dans* och *Friluftsliv*. Årsteg 8-10 har som huvudmål *Idrett og dans*, *Friluftsliv* och *Aktivitet og livsstil*. Målen i simning står under huvudområdet *Idrett og dans*.

Målen efter år 4:

- *Vere trygg i vatn og vere symjedyktig* (vara trygg i vatten och vara simkunnig)

Målen efter år 7:

- *Utføre grunnleggjande teknikkar i symjing på magen, på ryggen og under vatn* (utföra grundläggande tekniker i simning på mage, på rygg och under vatten)

Målen efter år 10:

- *Symje på magen og på ryggen og dukke* (Simma på mage och på rygg och dyka)
- *Forklare og utføre livberging i vatn og livbergande førstehjelp* (Förklara och utföra livräddning i vatten och livräddande första hjälp)

3. SYFTE OCH PROBLEMSTÄLLNING

Huvudsyftet med detta arbete är att beskriva vad några lärare i Idrott & Hälsa i Sverige och Norge har för åtgärder för de elever i skolår 6-9 som inte är simkunniga. Hur löser de problematiken med elever som inte kan simma. Jag vill dessutom beskriva eventuella likheter eller skillnader mellan dessa två grannländer vad gäller simning och simundervisning.

Mina frågeställningar är:

- Hur definieras simkunnighet?
- Vad finns det för åtgärder på skolorna för de elever som inte är simkunniga?
- Vems ansvar är det att eleverna lär sig simma?
- Finns det några likheter eller skillnader mellan skolorna i Sverige och Norge?

3.1 Begreppsförklaringar

I denna rapport har jag använt mig av ett antal begrepp jag här valt att förtydliga.

- Skolgången i Norge och Sverige skiljer sig en del. De olika klasserna är uppdelade i stadier, men skolår 6-9 som i Sverige kallas för Högstadiet heter i Norge *Ungdomstrinnet* och innefattar skolår 8-10. Jag har i mitt arbete valt att undersöka åtgärder för elever i dessa två stadier och då jag skriver elever i skolår 6-9 innefattar det även de elever i Norge som är fördelade i skolår 8-10.
- Ämnet Idrott & Hälsa heter i Norge *Kroppsøving* men när jag skriver om idrottsämnet innefattar det både benämningarna
- Begreppet simkunnighet behandlas under flera rubriker i arbetet men när jag skriver om simkunnighet definierar jag det enligt Svenska Livräddningssällskapets definition.

4. TEORETISK ANKNYTNING

4.1 HISTORIK

4.1.1 Styrdokument – Föregående läroplaner

Hur har det sett ut historiskt sett beträffande simundervisning och simkunnighet i skolan?

Sverige

Läroplanen Lgr 69 (1969-1980)

Ämnet i Lgr 69 benämndes Gymnastik. Man hade anpassat undervisningens innehåll till årstidernas växlingar i mer utsträckning än tidigare. Läroplanens andemening var att idrottsämnets huvuduppgift skulle vara att förbereda eleverna för det kommande arbetslivet genom att uppmuntra dem till en aktiv och hälsosam livsstil och att uppfostra dem till laglydiga medborgare. Simning var ett av nio huvudmoment inom ämnet Gymnastik (Sandahl 2005). Ett mål med undervisningen som förstärktes i Lgr 69 var prestationstänkandet. Detta syntes tydligt i simundervisningen. Sandahl (2005) anser att detta rimligen kan förklaras av aktivitetens funktionella målsättning, att genom hög simkunnighet inom populationen minska olyckor i sjöar och vattendrag. Tydliga simkunnighetskrav ställdes på eleverna:

Årskurs

3	25m simning, grunt vatten
4	50 m simning, helst djupt vatten
5	50 m simning
6	100 m simning, varav 25 m ryggsim
7	150 m simning, varav 50 m ryggsim
8	200 m simning, varav 100 m ryggsim
9	Ilandföring med endera a) enhands bröstfattning b) armfattning c) huvudfattning eller 200 m simning, varav 100 m ryggsim

Lgr 80 (1982-1994)

1980 trädde en ny läroplan i kraft och ämnet fick därmed en ny benämning. Gymnastik bytte namn till Idrott. Något som förändrades helt var prestationstänkandet. Det berördes knappast i den nya läroplanen Lgr 80. Simning var fortfarande ett av tio huvudmoment men aktiviteten

hade ett nytt namn: Simning och Livräddning. Samtidigt såg man en tydlig breddning av ämnesinnehållet.

Innehållet i Simning och livräddning:

Lågstadiet - Vattenövningar och lekar i vatten. Bröstsims och ryggsims. Badvett och båtrett. Livräddningsövningar och simkunnighetsprov.

Mellanstadiet – Övningar för att utveckla simförmågan. Övningar av flera samsätt, dykning och klädsim. Ilandförningsövningar, användning av räddningsmaterial. Konstgjord andning och simkunnighetsprov.

Högstadiet – Vattnets och kylans inverkan på kroppen. Behandling av drunknande. Konstgjord andning. Säkerhetsåtgärder i samband med vattensport. Livräddningsövningar, dykövningar, klädsim, ilandförning samt användning av livräddningsmaterial. Simkunnighets och livräddningsprov.

Norge

Mønsterplan for grunnskolen (M-79) (1979-1987)

Ämnet Idrott & Hälsa heter *Kroppsøving* och ingår i skolans obligatoriska ämnen. *Lærestoff* (Läroämne) som presenterades i M79 var uppdelat i 3-års block: *Småskolen*: skolar 1-3, *Mellomtrinnet*: skolar 4-6 och *Ungdomstrinnet*: skolar 7-9.

Mønsterplanen M-79 var en riktningsgivande ramplan där lokala instanser, dvs. skolstyret, den enskilda skolan och den enskilde läraren hade betydlig större inflytande på ämnesinnehållet. Man hade gått ifrån kursplanssystemet och ämnenas minimikrav hade inte fastslagits. Däremot hade Kirke- og undervisningsdepartementet utarbetat generella riktlinjer för vilka färdigheter och kunskaper eleverna borde behärska (*Grundleggende aktiviteter*). Dessa presenterades under rubriken *Veiledende arbeidsplaner*. Det var en förutsättning att de som skulle använda sig av dessa skulle se till den aktuella undervisningssituationen och anpassa planen efter lokala förutsättningar.

Om läroämnet där simning nämndes i *Småskolen*:

Så tidlig som mulig i småskolen starter en med svømming. De fleste steder må en konsentrere svømmeopplæringen til kurs inne eller ute. Kan en disponere svømmehall, vil svømmetimen kunne fordeles over hele året. Det er mye taler for at en på de lavere klassetrinnene bør legge et relativt stort antall kroppøveingstimer til svømmehallen. Svømming kan være en særlig verdifull aktivitet for elever med fysiske funksjonshemninger.

Om läroämnet där simning nämndes i *Mellomtrinnet*:

I svømming gjelder det å utvikle allsidighet og møte den enkelte elev etter hans forutsetninger. Livredningsøvinger innføres nå i svømmeopplegget.

I den vägledande arbeidsplanen skrev M79 om grunnleggande *aktiviteter* i simning for Småskolen:

Oppøving av trygghet i vann. Måter å komme ut i vannet på. Se under vann, puste ut under vann, holde pusten og andre tilvenningsøvinger. Vise hensyn. Flyteøvinger med beintak. Hundesvømming. Brystsvømming. Individuell trening.

Grundleggande *aktiviteter* i Mellomtrinnet:

Svømmeøvinger i vannet. Brystsvømming. Brystcrawl. Ryggcrawl. Hopp- og stupøvinger. Vending i basseng. Dykking. Undervannssvømming.

Grundleggande *aktiviteter* i Ungdomstrinnet:

Allsidig trening. Specialiteter. Figursvømming til musikk (synkronsvømming). Frigjøringsgrep. Ilandføring og ilandbæring. Svømming med klær. Avledning i vann. Sikkerhetstiltak. Ball-leker. Vannpolo.

Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen (L97) 1997-2006

Skolgangen og læroämnen i grundskolan delades även här upp i tre block, men antal klasser utökades med en klass. Eleverna började *småskolen* i sexårsåldern och man kan i jämförelse med den svenska skolgangen kalla den första klassen i norska skolan för förskoleklass.

Skolåren fördelades i:

Småskolen: skolor 1-4, *Mellomtrinnet*: skolor 5-7 och *Ungdomstrinnet*: skolor 8-10.

Läroplanen L97, skriver följande beträffande simning:

Huvudmoment i simning for skolor 1-4:

- *Øve seg i å bli trygge i vatn og symje slik at dei kan berge seg sjølve.*

Huvudmoment i simning for skolor 5-7:

- *Trene på ein symjeart på rygg og ein på bryst.*

Huvudmoment i simning for skolor 8-10:

- *Lære livberging i vatn, øva seg i å nytte klede som flytemiddel, kunne livbergingshopp, ilandføring, løft på land, hjartekompresjon og fullstendig hjarte- og lungeredning*

4.1.2 Historiskt om simning

Sverige

Svenska livräddningssällskapet beskriver på sin hemsida⁹ simkunskapens utveckling i Sverige:

Före 1899 hade det inte gjorts några officiella undersökningar beträffande ungdomars simkunskaper. Den första undersökningen 1899 visade på skrämmande låg simkunnighet hos svensk ungdom. Flickornas tal var betydligt lägre än pojkarnas, men i genomsnitt kunde endast 12 % simma. Det som inte kom fram i undersökningen var vad som definierades som simkunnig. Troligen nöjde man sig med 25 meter.

Debatten om simundervisningen var vid sekelskiftet och långt in på 1900-talet stundtals mycket livlig. Det debatterades om vilket simsätt som skulle läras ut först, samt hur det skulle utföras. Mycket tid ägnades åt torrsim och många olika metoder prövades för att göra det så likt simning i vattnet som möjligt.

1920 blev torrsimning obligatoriskt i alla folkskolor där gymnastik utövades. Det skrevs även en framställning om att årliga simkunnighetsprov borde införas och att resultaten skulle antecknas på terminsbetyget.

År 1913 gjordes en liknande undersökning om simkunnighet som den som genomfördes 1899. Talen visade fortfarande på låg simkunnighet men hade dock ökat till 22 %. År 1938 steg siffran ytterligare, runt 51 % av eleverna som gick ur skolan var simkunniga. Liksom tidigare fanns det inga tydliga definitioner på vad som ansågs vara simkunnighet i dessa undersökningar.

För att förbättra simundervisningen gjorde riksdagen ett försök i början på 1940-talet att införa någon form av obligatorisk simundervisning. Detta gav dock inga större resultat eftersom hälften av landsbygdens ca 400 000 barn i åldern 7-15 saknade tillgång till simskola eller annan ordnad simundervisning.

I samband med 1945 års folkräkning frågades alla medborgare över sju år om de kunde simma 50m. Resultatet visade att 60 % av männen och 36 % av kvinnorna svarade ja. Det som inte framgick var hur fördelningen på de simkunniga var sett på ålder och kön.

En test som gjordes på värnpliktiga i slutet på 40-talet visade att endast 20 % kunde simma 200 meter och 20 % kunde överhuvudtaget inte simma. 1981 däremot genomfördes en SIFO-undersökning angående den vuxna allmänhetens simkunnighet. Denna gång frågades de om de kunde simma 200 meter. Av de tillfrågade svarade 71 % att de kunde simma 200 meter.

Från 1968 och 20 år framåt kartlades skolbarnens simkunnighet grundligt genom de så kallade "Simma-undersökningarna". Resultatet visade att 1968 kunde 79 % av eleverna i årskurs 5 simma och antalet simkunniga ökade till 92 % år 1988.¹⁰

⁹ www.sls.a.se

¹⁰ Hela avsnittet "Historiskt om simning i Sverige" har www.sls.a.se hemsida som källa.
<http://www.sls.a.se/templates/Page.aspx?id=118>

Norge

Undersökningar gjorda av *Det Statistiske Centralbureau*:

1911- Endast 11 % av norska barn mellan 10-15 år var simkunniga.

1929- Minde än en tredjedel av barnen kunde simma. Antalet varierade dock starkt från landsdel till landsdel och mellan stads- och landskommuner. I Städernas folkskolor kunde i genomsnitt 35,4 % av barnen simma jämfört med landsbygden där endast 23,7 % var simkunniga. Detta var ändå en klar förbättring jämfört med undersökningen som gjordes 1911.

Den positiva utvecklingen var först och främst tack vare skolans gymnastikundervisning. Så gott som alla städernas folkskolor uppgav i undersökningen att torrsim var en del av undervisningen och från hela 20 städer meddelades det att simundervisningen även ägde rum i vatten. Det var ändå svårt att få till denna undervisning då simbassänger var en sällsynthet.

Simundervisningen i skolan kom först mellan 1950-1960 - talet då man på allvar började bygga skolbassänger. 1960 infördes simning i läroplanen och blev ett obligatoriskt moment i idrottsundervisningen.

Mellan 1990-2000 har, enligt NSF, 200 bassänger i Norge stängts och Oslo kommun har inte byggt en enda simhall sedan 1983.¹¹

¹¹ <http://www.dagsavisen.no/meninger/article286734.ece>

4.2 DEFINITIONER

4.2.1 Hur definieras simkunnighet?

Definitionen på simkunnighet har länge varit omdiskuterad och även fram till idag finns det många varianter. De flesta menar att den som kan simma ett visst antal meter med ett eller flera simsätt är simkunnig, medan andra definierar simkunnig mer när man är trygg eller säker i vattnet, ibland kombinerat med färdighet i ett eller flera simsätt. Vissa menar också att begreppet simkunnig även innefattar förmågan att hantera nödsituationer och livräddning (Skolverket Dnr 2003:3260). På grund av alla olika definitioner så kan man förstå att det råder en tvetydighet vilket har medfört stora variationer i undervisningen på skolorna.

För att kunna undersöka simkunskaper och för att kunna jämföra dessa måste man ha klara definitioner på när man är simkunnig. Denna fråga har diskuterats flitigt i både Norge och Sverige och det behövs helt klart en tydlig definition på simkunnighet.

Vid den nordiska livräddningskonferensen i Åbo 1996 enades man om följande definition som skall gälla för Norden:

- ”Simkunnig är den som kan falla i djupt vatten, få huvudet under och efter att åter tagit sig upp till ytan kan simma 200 m i en följd, varav 50 m ryggsim.” (Svenska Livräddningssällskapet, 2008 h.)

Svenska Livräddningssällskapet

SLS strävar efter att öka kunskapen om och färdigheten i simning och livräddning för att därigenom uppnå en ökad säkerhet och livskvalité. SLS uttrycker det speciellt viktigt att barn borde prioriteras tidigt för att kunna ge dem nödvändig kunskap och ett säkert beteende i samband med vatten och isar.

”Definitionen av simkunnighet är att den innehåller ett vattenvanemoment, att falla eller hoppa i vattnet - ibland baklänges eller från en angiven höjd så att huvudet kommer under vattnet, samt direkt följt av ett uthållighetsmoment. Simma en angiven sträcka eller vistas minst 10 min på djupt vatten och då kunna demonstrera fler än ett simsätt och ofta även vattentrampning och flytning.” (Svenska Livräddningssällskapet, 2008 h).

Norges Svømmeforbund

Norges Svømmeforbund (NSF) följer den nordiska definitionen på simkunnighet: Att falla/hoppa i vattnet för att därefter ta sig till ytan och simma 200 m varav 50 m på rygg.

Det har i samband med läroplansskiftet (2006) inkommit flera upprädda skrivelser från Norges Svømmeforbund (NSF) angående specificering av simkunnigheten. NSF var länge inblandade i utformningen av simkraven för skolan och följde noggrant med läroplansgruppens arbete och publiceringar på skolnett.no fram till december 2004. De utkast som läroplansgruppen publicerade visade tydligt att de hade tagit till sig det Norges Svømmeforbund hade jobbat med för att förtydliga målen i simundervisningen. När det slutgiltiga utkastet kom februari 2005 förvånades hela sim-Norge då mycket av det läroplansgruppen hade publicerat i december, tre månader innan, nu hade tagits bort. Enligt Norges Svømmeforbund är många av uppnåendemålen så vaga att det kommer att skapa en hel del förvirring hos lärare och skolledare när man ska utarbeta lokala läroplaner.

4.2.2 Ansvar

Målen i den svenska skolan som eleverna ska uppnå i skolår fem är bland annat att de ska kunna simma 200 meter varav 50 m på rygg. I skolår nio ska de kunna hantera nödsituationer i och vid vatten. Men för att eleven kan sägas ha uppnått målen i grundskolan, i slutet av skolår nio, ska alla mål, både målen i skolår fem och skolår nio vara uppfyllda. Målen att uppnå i skolår fem är en avstämning av måluppfyllelsen. Om en elev inte har nått målen i skolår fem måste man arbeta vidare med dessa med hjälp av åtgärdsprogram under resten av grundskoletiden. Det är kommunernas och rektorernas ansvar att erbjuda eleven det stöd som behövs för att denne ska nå målen. Lika viktigt som att eleven får stöd i t.ex. matematik eller engelska så ska eleven få stöd i idrottsämnet. Det finns ingen prioritering i skollagen vad gäller åtgärder för olika ämnen. En elev ska ges stödundervisning om man kan befara att han/hon inte kommer att nå de mål som minst ska ha uppnåtts vid slutet av det femte och det nionde skolåret (5 kap. 4 § grundskoleförordningen¹²). Detta gäller alla skolämnen.

”Om det genom uppgifter från skolans personal, en elev, elevens vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att eleven kan ha behov av särskilda stödåtgärder, skall rektorn se till att behovet utreds. Om utredningen visar att eleven behöver särskilt stöd, skall rektorn se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Av programmet skall det framgå vilka behoven är, hur de skall tillgodoses samt hur åtgärderna skall följas upp och utvärderas”. (SFS 2006:205)¹³

¹² Detta skriver skolverket på sin hemsida www.skolverket.se/sb/d/1481#listAnchor6997

¹³ <http://www.skolverket.se/sb/d/1481/a/6997#listAnchor6997>

Liksom i Sverige finns det även i Norge en lagstadgad rätt för elever i behov av stödundervisning, att få en s.k. *individuell opplæringsplan*. Skolan ska ”gi tilpasset opplæring slik at hver enkelt elev stimuleres til høyest mulig grad av måloppnåelse, jfr. *Opplæringsmålen § 1-2*”(Kunnskapsløftet ,2006) Skolan ska ta hänsyn till elevernas olika förutsättningar och progression så att alla kan uppleva glädjen av att mästra och nå sina mål.

4.3 TIDIGARE FORSKNING

4.3.1 Definitionen simkunnighet

Som ovan nämnts har definitionen simkunnighet länge varit omdiskuterad. Skolverket gjorde 2004 en kontroll av simkunnighet och förmågan att hantera nödsituationer vid vatten bland elever i skolår 5. I sin rapport, Dnr 2003:3260, redovisades svaren. En av frågorna skolverket ställde till huvudmännen i kommunerna var när de ansåg att eleverna var simkunniga. Påpekas bör att denna kontroll gjordes innan läroplanens mål för simning förtydligades.

- 64 % av kommunerna hade en definition som överensstämde antingen exakt eller nästan exakt med SLS definition på simkunnighet d.v.s. att eleven ska kunna simma 200 m varav 50 m på rygg.
- I Göteborg sade sig 14 av 20 stadsdelar ha denna definition.
- 6 % av kommunerna krävde att eleverna skulle kunna simma 250 meter eller mer.
- 23 % av kommunerna i Sverige definierade simkunnigheten med att kunna simma 25-150 m.
- Resterande kommuner (7 %) hade ingen definition, eller hade ingen angiven sträcka eleverna skulle kunna simma.

I en utbildningsrapport av Olofsson och Larsson (2006) gjordes en enkätundersökning där de undersökte hur 42 kommunala skolor i Göteborg definierade simkunnighet på sin skola.

- 21 skolor (50 %) svarade att de definierade simkunnighet enligt SLS definition.
- 14 skolor (33 %) svarade att eleven var simkunnig när denne kunde simma ett antal meter på ett eller flera Simsätt. Definitionerna innefattar alla svar som klart och tydligt deklarerade att de hade ett klart och tydligt mål som innefattade X- antal meter.
- 2 skolor (4,7 %) visade ingen klar definition men att det fanns ett mål som ”Kunna simma” eller ”Enligt skolans mål”.
- 5 skolor (11,9 %) svarade inte på frågan eller skrev ett otydligt svar och räknades därför som bortfall.

4.3.2 Åtgärder för de elever som inte når målen i simning

Vilka åtgärder vidtar skolorna för de elever som behöver extra simundervisning?

Detta var ytterligare en fråga som Olofsson och Larsson (2006) sökte svaret på. De tillfrågade 31 skolor om vad man gjorde med de elever som inte nådde målen i simning skolår 6-9.

- 16 skolor (51,6%) svarade att skolan erbjöd extra träning.
- 3 skolor (9,7 %) svarade att de skickade eleven vidare utan direkta åtgärder. Olofsson och Larsson påpekade dock att på två av dessa skolor var det lärare i årskurs 6 som skickade eleven vidare till läraren i årskurs 7 utan att sätta in några åtgärder om extra simundervisning.
- En skola svarade att de inte erbjöd eleverna någon extra simundervisning.
- 10 (32,2 %) av skolorna svarade "övrigt" där Olofsson och Larsson förklarade dessa svar som att i de skolorna var alla simkunniga eller att eleverna uppmuntrades till träning om de inte kände sig säkra.

Även Utdanningsforbundet¹⁴ (2005) gjorde en riksomfattande undersökning för att se hur det låg till med simundervisningen i Norge. Resultaten visade bland annat att 9 % av landets skolbarn inte erbjöds någon som helst simundervisning.¹⁵

Att lära sig simma är tidskrävande och unikt då det krävs speciella resurser för simundervisning. Jämför man med t.ex. orientering kan eleverna undervisas utomhus i skogen, på skolgården, och även inomhus i gymnastikhallen. När eleverna undervisas i simning måste det finnas tillgång till en simhall.

Björn Sandahl (2005) skrev i sin akademiska avhandling om problematiken med simundervisning. Resultatet visade att bristen på lokaler var den vanligast förekommande orsaken till problem med undervisningen i simning. Sandahl menade att de elever som endast hade skolan som undervisningsarena, i de flesta fall fick svårigheter med att lära sig simma. Detta berodde på den dåliga tillgången till simhallar. Sandahl refererade till en undersökning gjord av Allert och Bergh (2000). Undersökningen riktade sig dels till att undersöka vilka moment som orsakade störst problem, men också till vilka orsaker som kunde ligga bakom dessa. Överst på listan av moment som var svåra att få med i idrottsundervisningen, låg simningen med 24,4%. Orsakerna till detta var lokalbrist/svårigheter med 11,6% och tidsbrist 10,4%.

¹⁴ Norges största fackförening för personal inom pedagogisk verksamhet

¹⁵ http://www.utdanningsforbundet.no/upload/Pdf-filer/Publikasjoner/Undersøkelser/Rapport_svommeopplaring-kortversjon.pdf 15/4 2008

Den dåliga tillgången till simhallar skapar problem då simundervisning är tidskrävande. För att få vattenvana och för att lära sig simma behövs flera timmars övning i vatten. Detta visar en undersökning av Kjendlie, universitetslektor vid Norges Idrettshøgskole. Kjendlie anser att för att vara simkunnig, borde man ha 40-60 timmars simundervisning.¹⁶

Hösten 2003 gjorde Marked- og Mediatitutttet (MMI)¹⁷ på uppdrag av NSF och Norges Redningsselskap, en undersökning om simfärdigheter bland elever i årskurs 5.

Undersökningen var landsomfattande och genomfördes bland både elever och lärare som var ansvariga för simundervisningen på skolan.

Samanfattningen visade följande:

- 50 % av eleverna i klass 5 kunde inte simma 200 meter. Detta utgjorde över 30 000 elever. Det var hela 11 % som inte kunde simma 25 meter.
- Man behöver tid till att utveckla simkunnighet. De med bäst simkunnighet, var de som lärde sig att simma tidigt
- Det var ofta föräldrarna som lärde ut de första simtagen och då på semestern. För många elever var det ändå simundervisningen i skolan som var den enda arenan för att bli simkunnig
- De allra flesta elever önskade sig mer simning i skolan, men bara 2 % önskade mindre. Hela 86 % av lärarna önskade att det blev satt av mer tid till simundervisning.
- Eleverna i klass 5 i Oslo hade lite/ingen simundervisning.
- 46 % av eleverna i klass 5 hade simundervisning, enbart 2 % hade det i Oslo.
- Av de som hade simundervisning (46 %) hade halvdelen 1 timme eller mindre i månaden¹⁸

¹⁶ <http://www.forskning.no/artikler/2007/juni/1182849476.45>

¹⁷ Norges svar på SIFO

¹⁸ <http://www.svomming.no/index.php?articleid=2117> (15/4 2008)

5. METOD

I det här metodkapitlet kommer jag att redovisa hur jag gått tillväga i datainsamlingen för teoretiskt bakgrundsmaterial till studien, samt hur jag genomfört min empiriska studie.

För att få svar på mina frågor delade jag upp datainsamlingen i två delar. Först för att fördjupa mig inom ämnet simning och simundervisning sökte jag efter teoretiskt bakgrundsmaterial som tidigare forskning och tidigare gjorda undersökningar inom ämnet. Detta gav mig den kunskapen jag behövde inför mina intervjuer med idrottslärarna. Den andra delen bestod av en empiriska studie där jag gjorde kvalitativa intervjuer med fyra idrottslärare i Sverige och fyra i Norge.

Intervjuer är tidskrävande och inom ramen för tid och resurser i detta arbete valde jag därför att inte intervjua fler än fyra idrottslärare i Sverige och fyra i Norge. Ofta väljs en kvantitativ studie då man vill få ett stort underlag med många respondenter. Jag skulle i detta fall behövt göra en omfattande kvantitativ studie i två länder. Jag ansåg att kvalitativa intervjuer var det som passade bäst för att besvara mina frågeställningar. Fördelen med kvalitativa intervjuer är att jag kan få ett mer uttömmande och klarare svar samt att jag får möjligheten att ställa följdfrågor för att utveckla och fördjupa svaren. Nackdelen med kvalitativa intervjuer kan vara den så kallade intervju-effekten (Halvorsen, 2002). Det innebär att intervjupersonen svarar på ett visst sätt för att göra ett gott intryck eller för att inte verka ovetande.

Respondenten svarar det hon eller han tror intervjuaren vill höra. Risken under intervjuer där respondenten och intervjuaren möts ansikte till ansikte kan även vara att det upplevs svårare för respondenten att svara ärligt om det är något i dennes svar han ser som pinsamt eller inte vill avslöja. Det kan t.ex. vara om det finns några brister i lärarens undervisning som kan vara obehagligt att tala om.

I en del annan forskning och intervjuer, som jag tidigare hänvisat till, har man oftast använt kvantitativa metoder med enkäter som skickats till lärarna eller olika myndigheter. Fördelen med denna metod är att man då har möjlighet att få ett större urval och fler svar, för att sedan kunna få en bättre bild av hur det ser ut i verksamheten. Nackdelen är att bortfallet kan bli större, svaren kan feltolkas, och svaret du får är det enda du kan analysera. Forskaren kan då inte gå tillbaka till respondenten för att fråga vad denne menade med något svar. I mitt fall skulle jag intervjua norska idrottslärare, och för att vara säker att de förstod vad jag ville ha svar på ville jag intervjua dem personligen.

I detta metodkapitel kommer jag även att diskutera urvalet, samt undersökningens tillförlitlighet där begreppen reliabilitet, validitet och generaliserbarhet används. Metoddiskussionen för jag under resultatdiskussionen.

5.1 Teoretisk anknytning

För att få en inblick i problemområdet och en bredare kunskap inför intervjuerna sökte jag efter material där simning och simundervisning behandlades. Jag använde mig av Göteborgs Universitets bibliotekskatalog GUNDA och hittade en stor del av litteraturen på det Pedagogiska Universitetsbiblioteket.

Många dokument och texter hittade jag på internet, då mest på de olika myndigheternas och organisationernas hemsidor. Jag studerade svenska artiklar och rapporter från bland annat SLS, SSF, Skolverket och motsvarande artiklar på norska NSF, NLS och Utdanningsforbundet.

För att finna artiklar på internet använde jag mig av både google.se och scholar.google.se vilket är ett sökverktyg som visar vetenskapligt granskade skrifter, avhandlingar, böcker, referat och artiklar. Norska sidor jag besökte var kvasir.no, utdanningsforbundet.no samt skolenettet.no.

5.2 Intervjuer

För att få svar på några av mina problemformuleringar gjorde jag ett antal intervjuer. Jag ringde lärarna och kom överens om när och var vi skulle träffas. Jag intervjuade fyra lärare Idrotts- och Hälsa i Göteborg och fyra Kroppsøvlingslærer i Oslo. Intervjuerna byggde på en intervjuguide (se Bilaga 1) som var utformad med utgångspunkt från min problemställning för studien. Jag gjorde en noggrann förberedelse gällande frågor jag skulle ha med i intervjuguiden. Jag var kritisk och strök sådana frågor som inte hade med min problemställning att göra. Frågorna skulle heller inte missuppfattas (Patel & Davidson, 2003).

Halvorsen (2002) skriver att man bör vara öppen för en viss flexibilitet med frågorna så att insikt från en intervju kan föra till att man omformulerar sina frågor och ändrar intervjuguiden. Alla intervjuer spelades in på bandspelare för att vara säker på att jag fick med alla svar och för att slippa skriva allt för mycket anteckningar under intervjun. Jag kunde istället koncentrera mig på intervjun och ställa de frågor och följdfrågor som kunde besvara min problemställning.

5.3 Avgränsningar

Inom området simundervisning och åtgärder fanns det många frågor som jag ville undersöka och få svar på, men för att inom arbetets tidsram hinna få fram nödvändig resultat valde jag därför att avgränsa arbetets frågeställningar, området jag lagt intervjuerna på och antalet lärarintervjuer.

Jag utbildar mig till högstadielärare i Idrott & Hälsa och ska jobba med elever i skolår 6-9. Mitt syfte var att undersöka vad man hade för åtgärder för icke simkunniga elever i skolår 6-9. Därför valde jag att begränsa min undersökning till högstadiet. Personerna jag valde att intervjua skulle vara idrottslärare som jobbade med elever i skolåren 6-9 i Oslo eller Göteborg. Dessa två städer valde jag för att jag hade nära kopplingar till båda städerna och även för att städerna liknar varandra på många sätt, som antal invånare, närheten till kust, vattendrag och friluftsliv.

5.4 Urval

Jag sökte grundskolor på Göteborgs och Oslos hemsida och fick fram en lista på alla kommunala grundskolor i kommunerna. Jag valde slumpmässigt ut fem stadsdelar geografiskt utspridda över kommunerna, och valde också slumpmässigt ut en skola som hade elever i skolåren 6-9 respektive 8-10. Om jag inte fick svar eller då skolan tackade nej till intervjun, ringde jag upp en annan skola i den stadsdelen. Jag intervjuade till slut fyra lärare i Göteborg som var villiga att ställa upp på intervjun och valde därför att även intervjua fyra lärare i Oslo. Totalt deltog två kvinnor och sex män i intervjun. En kortare presentation av de intervjuade lärarna valde jag att lägga i resultatdelen. När jag presenterar respondenterna kallar jag dem Lärare 1-4 med bokstaven G framför de som jobbar i Göteborg och O för de som jobbar i Oslo.

5.5 Genomförande

Intervjuerna

För att komma i kontakt med intervjupersonerna ringde jag ca en månad före intervjutillfället personligen till skolornas expedition och presenterade mig samt förklarade utförligt varför jag hade kontaktat dem. Jag blev oftast kopplad till rektorn eller studierektorn på skolan. Jag berättade om studien jag skulle göra, vilka teman intervjun skulle beröra, hur lång intervjun skulle vara samt att allt skulle behandlas konfidentiellt. I de flesta fall tog rektorn mitt namn och nummer och sade att han eller hon skulle höra med sina idrottslärare och återkomma inom ett par dagar. Av totalt tio uppringda skolor i Göteborg var det fyra som återkom och anmälde sig positiva till intervjun. I Oslo gick jag igenom samma process och kontaktade sammanlagt 15 skolor. Där tackade fyra skolor nej och tio skolor skulle höra av sig igen.

Endast en skola av de tio hörde av sig och visade intresse. Jag träffade och intervjuade denna lärare som i sin tur gav namn och nummer till två andra idrottslärare i Oslo som jag kunde intervjua. En början på en såkallad snöbollseffekt. Av en bekant i Oslo fick jag en lista på klasskamrater hon studerat med på idrottslärarutbildningen och fyra av dem jobbade i Oslo som idrottslärare. Jag skickade e-mail till dessa och fick svar av en av dem som ville ställa upp på intervju.

Jag började varje intervju med att presentera mig och syftet med studien och varför just vidkommande hade plockats ut till intervjun. Jag förklarade för respondenten att denne kunde när som helt avbryta sin medverkan och att alla upplysningar skulle behandlas konfidentiellt och endast användas till denna studie.

Jag valde att börja med neutrala intervjufrågor som att beskriva skolan, närmiljön och tillgång till simhall. Därefter ställde jag öppna frågor där respondenten fick utrymme att med egna ord förklara och beskriva den rådande situationen. Meningen var att jag skulle få respondenten att berätta så mycket som möjligt samtidigt som jag styrde samtalet mot de frågor jag ansåg som nyckelfrågor för att kunna få svar på mina frågeställningar.

Jag försökte uppträda som Halvorsen (2002) rekommenderar, så naturligt som möjligt, och inte nämna något om mina egna värderingar och meningar under intervjun. Detta för att inte på något sätt påverka de svar intervjuobjektet gav. Alla intervjuer spelades in på en bandspelare, och direkt efter intervjuerna skrev jag ner anteckningar för att säkra mig om att få med det mesta ifall något skulle visa sig vara fel med inspelningen. Intervjuerna tog mellan 15-25 minuter. Efter intervjuerna frågade jag om det gick bra att jag kontaktade dem ytterligare vid behov. Jag fick ett godkännande av alla respondenter. Efter varje intervjutillfälle transkriberade jag all material. Intervjuerna jag gjorde i Norge översatte jag ordagrant till svenska.

5.6 Etiska principer

Inom forskning har samhällets medlemmar ett berättigat krav som ska skydda dem mot kränkning, förödmjukelse och psykisk och fysisk skada. Detta krav kallas för individskyddskravet. Forskaren har det yttersta ansvaret för att forskningen ska utföras på rätt sätt och vara moraliskt acceptabelt. Vetenskapsrådet (2008)¹⁹

Det finns fyra allmänna huvudkrav för att konkretisera Individskyddskravet:

- *Informationskravet:* Forskaren ska redovisa sitt syfte med undersökningen och i stora drag hur den genomförs. Det ska tydligt framgå att undersökningen är frivillig och att uppgifter som insamlas kommer endast att användas i forskningen.

Detta krav anser jag ha fyllt då jag tydligt förklarat mitt syfte med intervjun, samt talade om att resultatet endast skulle användas i forskning.

- *Samtyckeskravet:* Forskaren ska inhämta undersökningsdeltagarens medgivande. Om det rör sig om en omyndig så måste man i vissa fall inhämta föräldrarnas/vårdnadshavarens samtycke. De som medverkar ska själv få bestämma om hur länge och på vilka villkor de ska medverka. De får när som helst avbryta sin medverkan och får då ej utsättas för någon påtryckning eller påverkan.

I min studie fick jag medgivande då deltagaren tackade ja till intervju. De fick även information om att de när som helst kunde avbryta intervjun.

¹⁹ Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning, http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf

- *Konfidentialitetskravet:* Alla uppgifter om deltagande personer skall avrapporteras och bevaras på ett sådant sätt att utomstående omöjligen kan identifiera dem.

Även detta krav menar jag att jag uppfyllt då jag avrapporterat uppgifterna från intervjuerna och originalmaterialet, som endast jag har tillgång till, har bevarats

Nyttjandekravet: Det insamlade materialet får endast användas i forskningssyfte.

Jag informerade alla deltagare att materialet endast skulle användas i min undersökning.

5.7 Databearbetning

Direkt efter alla intervjuer skrev jag anteckningar från intervjun för att försäkra mig mot eventuella fel vid inspelningarna. Därefter transkriberade jag alla intervjuer. De norska intervjuerna översatte jag ordagrant under transkriberingen. Alla informanter kodade jag om till nummer 1-4 med bokstaven G framför de som jobbade i Göteborg och O framför de som jobbade i Oslo.

5.8 Tillförlitlighet

5.8.1 Reliabilitet och Validitet

Begreppet validitet i en kvalitativ studie gäller hela forskningsprocessen. Patel & Davidson (2003). "Vad gäller datainsamlingen ska forskaren lyckas skaffa underlag för att kunna göra en trovärdig tolkning av den studerades livsvärld" (s 103). För att skapa mig en uppfattning om situationen inom simundervisning samt och en förståelse kring problematiken gjorde jag en litteraturstudie. Jag utformade mina intervjufrågor efter mina problemställningar och fick de svar som jag förväntade mig att få för att kunna få ett resultat. Innan jag gjorde intervjuerna gick jag igenom frågorna med handledaren och diskuterade om frågorna fungerade till mitt syfte. Jag valde kvalitativa intervjuer för att minska risken för eventuella feltolkningar.

Något som kan påverkat validiteten är bearbetningen av materialet. Jag genomförde intervjuer med bandspelare och transkriberade dessa. Detta medförde det att jag inte behövde göra några tolkningar på anteckningar, utan kunde istället när som helst gå tillbaka till den transkriberade intervjun. Jag läste igenom de transkriberade intervjuerna flera gånger och på detta sätt blev jag säkrare på att jag hade förstått vad respondenterna menade med sina svar.

Jag tror att om någon annan hade ställt samma frågor till respondenterna i min undersökning hade denne fått samma eller nästan samma svar som jag fick.

Under denna process kan fel omedvetet följa med i materialet och kan i slutändan påverka analysen. Även språkskillnader kan påverka svaren. Eftersom norska inte är mitt modersmål kan språkliga skillnader resultera i missförstånd eller feltolkningar.

6. RESULTAT

Citaten som nedan följer av de norska respondenterna har jag översatt ordagrant från norska till svenska.

6.1 Intervjuundersökning

Lärare G1

Kvinna som jobbar på en 6-9 skola med ca 300 elever. Till närmaste kommunala simhall tar det ca 20 minuter med spårvagn. Det finns en privat simhall närmare men som är betydligt dyrare och svårare att göra överenskommelser med.

Lärare G2

Man som jobbar på en F-9 skola med ca 600 elever. Närmaste simhall ca 10-15 minuter med cykel. Ganska bra tillgång till simhallen om man bokar i god tid innan.

Lärare G3

Man som jobbar på F-9 skola med ca 600 elever. Närmaste kommunala simhall ca 30-40 minuter resväg med spårvagn och promenad. En mindre privat simhall finns ca 15 minuters resväg med spårvagn och promenad.

Lärare G4

Kvinna som jobbar på en F-9 skola, ca 400 elever. Närmaste simhall ca 20 minuters resväg med spårvagn och promenad.

Lärare O1

Man som jobbar på en 8-10 skola med ca 350 elever. Det har nyligen byggts en ny simhall i närheten men skolan har nästan ingen tillgång till den. Läraren har själv inte simundervisning men har det i sin utbildning. Det finns ansvariga simlärare i kommunen som har all simundervisning för eleverna på skolan. På högstadiet är det bara elever i skolår 8 som har simundervisning och då endast livräddning.

Lärare O2

Man som jobbar på en 1-10 skola med ca 730 elever. Närmaste simhall är stängt på grund av renovering och varit det i 1 ½ år. Det ligger en annan simhall som de kan åka till med buss. Läraren har jobbat på skolan i två år men har aldrig undervisat i simning men har det i sin utbildning.

Lärare O3

Man som jobbar på en 1-10 skola med ca 750 elever. Skolan har egen simbassäng och har god tillgång till den, men delar bassängen med andra skolor. Läraren undervisar inte själv i simning.

Lärare O4

Man som jobbar på en 1-10 skola med ca 600 elever. Närmaste simhall finns ca 15 minuters resväg från skolan. Läraren har jobbat som lärare i ett år men har inte undervisat i simning.

6.2.1 När anser du att eleven är simkunnig?

Sverige

Alla lärarna i Sverige svarade att eleverna skulle kunna simma 200 m varav 50 m på rygg. Lärare G1 svarade att de ibland såg mellan fingrarna med det och att det räckte att eleverna kunde simma 200 m oavsett simsätt.

Lärare G2 lade till att eleven även ska vara trygg i vattnet. De jobbade med magisttermärket, med nio olika grenar som t.ex. vattentramp, klädsim, hopp, längddykning och livräddning. När eleverna kunde simma 200 meter ansåg han att de var simkunniga.

Norge

Svaren hos de norska lärarna skilde sig något åt. Lärare O1 och O2 sade sig vara osäkra på definitionen men ansåg att eleven var simkunnig då denne kunde simma 200 m på två simsätt, ett på mage och ett simsätt på rygg. O2 tyckte även att eleven skulle mästra kamratbärgning.

Lärare O3 ansåg att en elev var simkunnig när denne kunde simma två bassänglängder, sammanlagt ca 25 m.

Lärare O4 tyckte att eleven skulle kunna simma minst 25 m men ansåg även att eleven skulle känna till sina begränsningar.

”Jag tycker att en elev är simkunnig när han känner till sina begränsningar. Han ska kunna simma ut på djupt vatten och kunna ta sig tillbaks utan att vara helt ansträngd och knappt kan andas.” (O4)

”Han ska kunna känna att han kan slappna av i vattnet och kan ta pauser när han vill...därför ska han kunna hålla sig flytande också.” (O4)

Sammanfattning – Definitionen simkunnig

I Sverige hade alla lärare som minsta krav att eleverna skulle kunna simma 200 meter och de flesta menade att de skulle kunna simma både ryggsim och bröstsim.

I Norge var flera av de intervjuade lärarna något osäkra på just definitionen på simkunnighet. Några menade att eleverna skulle kunna simma 200 meter medan andra tyckte att det räckte att eleverna kunde simma minst 25 meter. En lärare tyckte även att eleven skulle kunna hålla sig flytande och vara avslappnad i vattnet.

6.2.2 Vad gör man på din skola med elever i skolår 6-9 som inte kan simma?

Sverige

På två av skolorna i Sverige, G1 och G3, erbjöds eleverna som inte kunde simma en simskola. Skolan hyrde då en privat bassäng och hade simundervisning i mindre grupper. På båda dessa skolor var det respondenten själv som hade det i sin tjänst och ansvarar för simskolan. Antalet simlektioner varierade beroende på hur lång tid det tog för eleverna att lära sig simma.

”Det ska vara kontinuitet med simningen så det ska vara varje vecka. Det ska inte vara för fort framåt och det ska inte vara för långsamt framåt heller. Man ska hitta en relation med de här eleverna så det inte blir en plasklek, men det ska vara roligt med. Så 15 tillfällen per termin är ett minimum.” (G3)

De andra två skolorna i Sverige, G2 och G4 erbjöd ingen simskola eller extra undervisning för de elever som inte kunde simma. G2 svarade att de inte hade några resurser till det.

”Vi får berätta för föräldrarna att det ligger till på det sättet. Sen så är det upp till föräldrarna”. ”Skolan har inget sådant att det följs upp utan det är bara i årskurs fyra det görs, då det erbjuds.” (G2)

”... när eleverna gå på högstadiet och det är nyinflyttade elever så erbjuds ingen speciell simskola. Då händer det att några elever kan falla igenom”. (G4)

Norge

Lärare O1 berättade att eleverna på denna skola endast hade simning i skolår 8 och då bara livräddning. Livräddning övades två timmar praktiskt och två timmar teoretiskt. De elever som inte kunde simma fick inte delta.

”På grund av att livräddning...då förväntar man att man har en del kunskap och färdigheter i simning. Och om man inte kan hålla sig flytande hur ska man hjälpa andra med att få hjälp?” (O1)

”De som inte kan simma bra nog när de möter upp, lär ju ingenting och de får inte vara med på någonting”. (O1)

Lärare O2 hade jobbat på skolan i två år men ännu inte undervisat i simning. Därför kunde han inte svara på vad skolan hade för åtgärder för icke simkunniga elever.

Lärare O3 hade själv inte undervisat i simning, men trodde att om de andra idrottslärarna hade sett att någon eller några elever inte kunde simma så hade de satt in extra tid med simundervisning för dem. I år hade alla elever i skolår åtta genomgått en simtest där de skulle simma minst 25 m.

”I 8 klass så finns det en del elever som inte kan simma...inte många då, men kanske 5,6,7 8 stycken tillsammans. Alla de som jag har sett som inte kan simma är de som inte är födda i Norge. De kanske har kanske kommit till Norge de sista åren. Då är utmaningen att få upplagt en egen undervisning till de elever som inte kan simma. Den läraren som har undervisning i åttonde klass håller nu på och får till det till hösten. Det hinns inte nu före sommaren. Precis hur det blir gjort vet jag inte helt, men det vet inte de heller, för man måste finna tid, ha en lärare tillgänglig, och så ,måste de börja från scratch. ...” (O3)

Inte heller lärare O4 hade själv inte undervisat i simning men hade hört av sina kollegor hur de gjorde på skolan. När klassen hade simundervisning delades den i två grupper för att läraren skulle ha färre elever samtidigt. Dessa elever delades återigen i två grupper. De som var simkunniga fick simma i den djupare delen av bassängen och de som inte kunde simma eller som behövde extra stöd höll sig till den grundare delen av bassängen. En annan lärare tog hand om eleverna i den grundare delen. Det fanns inga fasta rutiner och åtgärder från skolans sida utan antalet simlektioner och innehåll bestämdes av den ansvariga idrottsläraren. Åtgärderna var beroende på hur mycket tid läraren lade ner på simundervisningen och engagemang från lärarens sida.

Sammanfattning - Åtgärder

Vad lärarna och skolan gjorde med icke-simkunniga elever varierade från skola till skola. Några skolor sade sig inte ha några åtgärder alls, medan andra skolor erbjöd eleverna simskola. Två av fyra skolor i Sverige erbjöd extra simundervisning. Två skolor sade sig inte ha några åtgärder för elever i skolår 7-9 utan bara för de i skolår fyra eller mellanstadiet.

En lärare i Norges sade att de bara hade livräddning på högstadiet, skolår åtta, och då kunde inte de elever som inte kunde simma delta. De fick alltså ingen simundervisning på högstadiet. De andra tre skolorna sa sig ha någon form av åtgärder, men har inga fasta rutiner som följdes. Oftast berodde det på lärarens engagemang om det skulle bli någon extra simundervisning. Lärarna menade ändå att de elever som inte kunde simma erbjöds simundervisning i någon form. Värt att nämna är att tre av lärarna jag intervjuade i Norge själva inte undervisat i simning och var därför osäkra på rutinerna kring denna.

I

6.2.3 Vems ansvar anser du det är att eleverna lär sig simma?

Sverige

Vems ansvar lärarna anser att det är varierat och det råder delade meningar. De flesta lärarna (G1, G2 och G4), i Sverige tycker att det är föräldrarnas ansvar. Nedan följer en del av svaren lärarna gav.

”Jag tycker nog egentligen inte att det är skolans ansvar, faktiskt. Jag tycker det är föräldrarnas ansvar att man faktiskt ska sätta sina barn i simskola, när de är små.” (G1)

”Jag hade ju önskat att skolan kunde ansvara för att kolla av vilka som är simkunniga och så att man kunde skicka iväg barnen på simskolor hos en simlärare och att vi som personal kanske hade följt med. Så hade jag velat att det hade varit då...” (G1)

”Det är ju så att skolan inte ställer upp med några grejer om de nu inte kan simma i sexan, utan det erbjudandet fick de i fyran. Sen är det upp till föräldrarna.” (G2)

”Jag tycker det är föräldrarnas ansvar att de kan simma. Jag tycker att man senast i sjuårsåldern ska man vara simkunnig. I alla fall för oss som bor på västkusten. Det tycker jag. Men det yttersta ansvaret ligger på föräldrarna, inte på skolan. En samvetsfråga.” (G4)

En lärare (G3) menar att skolorna är skyldiga att se till att alla elever lär sig simma.

”Jag tycker att vi behöver hjälp från skollädaingen. Alltså skolan måste ge mer tid till idrottslärare att planera och genomföra detta. Skolan är skyldig att erbjuda eleverna simundervisning och då ska de se till att det kan genomföras också.” (G3)

Lärare G3 tyckte emellertid att det inte enbart är skolans ansvar, utan att även politikerna bör ta sitt ansvar för att se till att skolorna får resurser för att kunna genomföra simundervisning.

Norge

De flesta lärare nämnde att kommunerna och regeringen hade ett ansvar för att kunna ge resurser till skolorna för att kunna bedriva simundervisning.

”Eftersom det är väldigt många simbassänger som inte har vatten i Norge så är det kommunens ansvar som inte har god nog tillbud till alla barnen.” (O1)

”Så som det har blitt väldigt mycket i Norge nu så försvinner fler och fler simhallar, och man får färre och färre timmar...”. (O2)

På grund av att det är så svårt för skolorna att ha simundervisning, så skjuts ansvaret mer och mer över på föräldrarna. Tre (O2, O3 och O4) av fyra respondenter nämnde att föräldrarna hade ett visst ansvar, men att även skolan bör ta sitt ansvar.

”Men jag tycker väl kanske att det att simma bör vara föräldrarnas ansvar, jag tycker inte det är skolans ansvar men skolan kan underhålla och utveckla färdigheterna, och kan eventuellt fånga de som inte kan simma och eventuellt göra något med dem....”. (O2)

”Det är först och främst föräldrarnas ansvar, men skolan ska inte fritas från det ansvaret, utan vara med på det.” (O4)

En av respondenterna (O3) tyckte att det först och främst var föräldrarnas ansvar. Om föräldrarna däremot inte såg till att barnen lärde sig att simma på fritiden, så ansåg respondenten att i detta fall bör skolan ta sitt ansvar för simundervisningen.

Sammanfattning - Ansvar

De flesta lärare jag intervjuade i Sverige tyckte att ansvaret låg hos föräldrarna. Endast en lärare svarade att skolan är ansvarig för att eleverna ska lära sig simma. Han ansåg att skolledningen borde ansvara för att erbjuda simundervisning, men att även politikerna skulle ta sitt ansvar i frågan.

De flesta lärarna i Norge menade att det först och främst är föräldrarnas ansvar, men ansåg ändå att skolorna skulle ha en del av ansvaret. I de fall föräldrarna inte tar sitt ansvar så är det skolans uppgift att se till att eleverna lär sig simma under skoltid. Många tyckte att resurserna och tillgången till simhallar var för dåliga för att skolorna själva skulle kunna ta ansvar för elevernas simkunnighet. Därför är det enligt de flesta norska lärarna kommunernas ansvar att se till att skolorna kan bedriva simundervisning och därmed ta ett större ansvar för simundervisningen.

7. DISKUSSION

7.1 Metoddiskussion

När jag sökte litteratur och annan forskning upptäckte jag ganska snart att det fanns väldigt lite skrivet om just åtgärder för elever som inte kunde simma. Detta gällde speciellt i Norge då jag inte fann några norska undersökningar eller litteratur alls inom detta område. Detta i sig själv var väldigt intressant eftersom det ändå är ett av målen i kursplanen för Idrott & Hälsa.

Jag hade som syfte endast att belysa vad olika skolor i Norge och Sverige hade för åtgärder för elever som inte kunde simma. Det att intervjuerna var frivilliga och lärarna själva fick bestämma om de ville delta kan ha en betydelse för resultatet. De lärare som ställde upp kan utgöra ett positivt urval. Jag upplevde svårigheter med att få lärare att ställa upp på mina intervjuer. Jag har flera gånger funderat kring orsaker kring detta. När jag kontaktade skolorna blev jag oftast kopplad till rektorn som i sin tur lovade höra av sig. Rektorn skulle höra med sina idrottslärare på skolan om de ville eller kunde ställa upp på mina intervjuer. Trots löften var det endast en av tio skolor som ringde tillbaks. Det kan hända att rektorerna på de andra skolorna glömde bort uppgiften direkt efter samtalet men det tvivlar jag på. En fundering eller teori jag fick var att simundervisning var för känsligt ämne att bli intervjuad om. Som resultat av min undersökning har jag lärt mig att det är skolan och rektorernas ansvar att se till att alla elever lär sig simma. Om nu dessa skolor jag ringde till inte erbjöd sina elever simskola kan jag förstå att de inte ville bli undersökta. Detta är ingenting jag har vetenskapliga belägg för utan bara en reflektion om orsaker till att så få hörde av sig.

Det som bör påpekas är att resultatet blev något skevt eftersom inga av de norska lärarna jag intervjuade undervisade själva i simning. De kunde därför inte svara på vad de hade för åtgärder för de elever som inte kunde simma. I min undersökning tolkades de svaren som att de inte hade några åtgärder. Detta kan ha påverkat resultatet negativt eftersom jag uppfattade de svar som att skolan inte hade några åtgärder. Detta kan vara felaktigt bedömning av verkligheten då skolan kan ha klara rutiner och åtgärder, men att den läraren jag intervjuade inte var medveten om dessa.

Något jag kunde gjort för att öka validiteten i min empiriska undersökning är att jag skulle ha bett om att få intervju lära som undervisade i simning, att det skulle vara ett av kriterierna för de lärare jag skulle intervju.

7.2 Resultatdiskussion

Huvudsyftet med detta arbete var att undersöka hur det ser ut på olika skolor i Sverige och Norge vad gäller åtgärder för de elever i skolår 6-9 som inte är simkunniga.

Att simning är en del i skolans undervisning i ämnet idrott och hälsa råder det inga tvivel om. Det står klart och tydligt i läroplanen Lpo 94 i Sverige och Kunnskapsløftet (2006) i Norge. Men där slutar självklarheterna. I min undersökning, samt i annan forskning kommer man fram till att omfånget av simundervisning skiljer sig en del från skola till skola och bland olika lärare.

7.2.1 När är man simkunnig?

Jag hade som en av frågeställningarna valt att undersöka när man anses vara simkunnig. Det är ett omdiskuterat ämne och det finns många varianter på denna definition. På Nordiska livräddningskonferensen 1996 enades man om en gemensam definition som skulle gälla i Norden: "Simkunnig är den som kan falla i djupt vatten, få huvudet under och efter att åter tagit dig upp till ytan kan simma 200 m i en följd, varav 50 m ryggsim" (Svenska Livräddningssällskapet, 2008, h). Denna definition kom man överens om för 12 år sedan, men trots detta definierar man fortfarande på så många olika sätt.

I min undersökning fick jag i intervjuerna med de svenska lärarna ganska homogena svar. Det var ingen som uttryckte någon form av osäkerhet i denna definition, utan alla definierade simkunnighet hos eleverna att de skulle kunna simma 200m varav 50 m på rygg.

Jag reflekterade över dessa svar och kom fram till en teori som kan ha en viss påverkan i de svenska lärarnas svar. Skolverket har nyligen (2006) gått ut med förtydligande i den svenska kursplanen gällande simning. Revideringen resulterade i att målen för eleverna i slutet av skolår fem ändrades till att de ska kunna simma 200 m varav 50m på rygg. Som en följd bör denna information enligt mig ha kommit fram till de flesta skolor och idrottslärare och är då av detta skäl en större möjlighet att definitionen finns färskare i minnet. Detta betyder dock inte att alla i Sverige har samma definition på simkunnighet men att man tack vare denna revidering kan ha kommit en bit på väg. Men jag bör som tidigare nämnts påpeka att mitt underlag är alldeles för litet för att kunna göra några klara slutsatser, utan dessa är enbart reflektioner på det material jag insamlat.

Hos de norska lärarna fick jag hos två lärare liknande svar, men båda ansåg sig veta alldeles för lite om denna definition men svarade ändå att de ska kunna simma 200 m varav 50m på rygg. Medans de andra två lärarna svarade att det räckte med att eleverna kunde simma ca 25 m och nämnde ingenting om att eleverna skulle kunna simma på rygg.

Hur kan det vara så stora skillnader? I Norge är målen i läroplanen fortfarande otydliga då det endast står att eleverna i slutet av år 10 ska kunna simma på mage, på rygg och kunna dyka. Det framkommer således inte hur långt eleven ska kunna simma. I dessa fall är det upp till

varje undervisande lärare att definiera simkunnighet. Det var detta Norges Svømmeforbund ville undvika genom viljan att i den nuvarande norska läroplanen förtydliga målen i simning. De lärare i min undersökning som svarade att eleverna skulle kunna simma 25 m har inte gjort något lagligt fel för det är som tidigare nämnt idag upp till varje enskild lärare att tolka målen i simning i den norska läroplanen.

Skolverket gjorde 2004 en kontroll och en av frågorna de undersökte var när huvudmännen i kommunerna ansåg att eleverna var simkunniga.²⁰ Då svarade 14 av 20 stadsdelar i Göteborg att de definierade enligt SLSs definition på simkunnighet. Denna undersökning gjordes två år innan kursplanens mål för simning förtydligades. Om liknande undersökning skulle göras idag tror jag att resultatet kunde se annorlunda ut.

Som lärare i idrott och hälsa är det många moment som anses viktiga att förmedla. Men på grund av många skolors dåliga tillgång till simhall är det oftast det som lättast väljs bort ur undervisningen. De flesta jag intervjuade nämnde tillgången till en simhall som orsak till att det var svårt att bedriva simundervisning. Lärarna menade att det inte enbart var svårigheten med att få tider i simhallen, utan även det att det var tidskrävande och att det gick ut över de andra ämnena i skolan. Om en klass skulle ha simning var de först tvungna att ta sig till simhallen, därefter skulle de byta om, och först därefter få den viktiga simundervisningen. Efter simningen behövde eleverna duscha, byta om och ta sig tillbaka till skolan. Denna process tog lätt en halv dag och kunde inte göras allt för ofta. Jag förstår den frustration många idrottslärare upplever. Detta kommer även fram i Sandahls (2005) avhandling då han refererade till en undersökning²¹ om vilka moment i idrott och hälsa som orsakade störst problem och var svårast att infoga i idrottsundervisningen och det var simning som låg överst på listan med 24,4%. Detta resulterar i de oroväckande rapporter om ungdomarnas och barnens simfärdigheter som stadigt blir sämre.

Enligt NSF har det stängts 200 bassänger i Norge sedan år 2000 och Oslo kommun har inte byggt en enda simhall sedan 1983.²² Flera av de lärare jag intervjuade nämnde att politikerna och kommunerna borde ta sitt ansvar. De måste vända den negativa trenden då simhallar stängs och istället se till att fylla de simbassänger som nu står tomma i Norge och även bygga nya simhallar så skolorna har bättre förutsättningar för att bedriva simundervisning.

²⁰ Rapport Dnr 2003:3260

²¹ Allert och Bergh (2000)

²² <http://www.dagsavisen.no/meninger/article286734.ece>

7.2.2 Vad finns det för åtgärder i skolorna för de elever som inte är simkunniga?

Huvudsyftet med detta arbete var att undersöka vad olika lärare gjorde med elever i skolår 6-9 som inte kunde simma. Av de fyra lärare jag intervjuade i Sverige var det två som svarade att deras skolor erbjöd simskola. De var båda ansvariga för simundervisningen i skolan. Däremot sade sig de andra lärarna i Sverige inte ha några åtgärder för elever som inte kunde simma. En lärare G2 sade att om en elev inte kunde simma kontaktade läraren elevens föräldrar och berättade hur det låg till. Efter det var det enligt läraren upp till föräldrarna.

Liknande uppfattning visade sig även i de norska skolorna. I en av skolorna i Norge var det en lärare (O1) som sade att om eleven inte kunde simma kunde denne inte delta i simundervisningen eftersom de endast hade livräddning och det förutsattes att eleven skulle vara simkunnig. Endast en skola O4 hade klara rutiner för åtgärder. Något jag känner angeläget att åter igen påpeka är att ingen av de lärare jag intervjuade i Norge själva undervisade i simning. Därför var flera svar från deras sida osäkra och de visste inte riktigt rutinerna på skolan. Jag hade inte förväntat mig att det var så få skolor som hade klara rutiner och åtgärder för elever som inte kunde simma. Det är inte bara för att det står som mål i kursplanen utan det är en livsnödvändighet. Det är en livsförsäkring som alla borde få. Simkunnighet är ett av de bästa verktygen mot drunkningsdöden och därför borde en hög simkunnighet vara ett av de viktigaste mål för alla skolor. Alla elever måste få möjlighet att få lära sig simma.

Man ska å ena sidan inte bortse ifrån att de flesta faktiskt kan simma. Många kan redan simma innan de har sin första simlektion i skolan. Mitt mål med undersökningen var inte att försöka belysa antalet som inte kan simma utan att undersöka vad man faktiskt gör med de elever som trots allt inte kan simma.

I undersökningen som Olofsson och Larsson (2006) redovisade i sin rapport beträffande åtgärder ser jag likheter med min undersökning. Även deras resultat visade att endast 51,6% av skolorna svarade att skolan erbjöd extra simträning. Det är enligt mig allt för få skolor som har åtgärder för elever som behöver extra simundervisning.

Orsaken till att så få skolor erbjuder simskola kan ha en förklaring i nästa fråga.

7. 2.3 Vems ansvar är det att eleverna lär sig simma?

En annan problemställning jag valde att undersöka var ansvarsbiten gällande elevernas simkunskaper. Vem är det som har ansvaret för att eleverna lär sig simma?

Den svenska skolans gällande läroplan Lpo 94 uttrycker tydliga mål som eleverna ska uppnå i slutet av femte respektive nionde skolåret. Mål som eleverna skall uppnått i slutet av det femte skolåret: *Ha god vattenvana, vara trygg i vatten, kunna simma 200 meter och hantera nödsituationer vid vatten samt ha grundläggande kunskaper om bad-, båt-, och isvett.* Mål som eleverna skall uppnått i slutet av det nionde skolåret: *Kunna hantera nödsituationer i och vid vatten.*

I norska läroplanen Kunnskapsløftet (2006) står det att målen som eleven ska uppnå efter år 10: *”Symje på magen og på ryggen og dukke, forklare og utføre livberging i vatn og livbergande førstehjelp”* (s.155)

Det står klart och tydligt i svenska grundskoleförordningen 5 kap 4§ att om det kan befaras att en elev inte når de mål som minst ska nås i slutet av det nionde skolåret är skolan skyldig till att erbjuda stödundervisning. I detta fall är det simundervisning skolan ska erbjuda. Detta är även i Norge en lagstadgad rätt. Rektorn är skyldig att erbjuda individuellt anpassad undervisning så eleven har en möjlighet att nå målen.

Trots dessa tydliga skyldigheter skolan har gentemot eleverna är det trots detta flera av de lärare jag intervjuade som anser något annat.

Min undersökning visade att de flesta lärare menade att föräldrarna var ansvariga för att barnen skulle lära sig simma. Tre av fyra lärare i Sverige ansåg att enbart föräldrarna var ansvariga men i Norge däremot tyckte tre av fyra lärare att föräldrarna hade ett visst ansvar men att även skolan bör ta sitt ansvar. Endast en lärare av de åtta jag intervjuade tyckte att skolan var skyldig att erbjuda simskola för de elever som inte kunde simma.

Att lärarna anser att föräldrarna är ansvariga, och föräldrarna anser att skolan är ansvarig kan leda till allvarliga konsekvenser då eleverna, som en lärare uttryckte sig, kan obemärkt falla igenom utan att kunna simma.

Med bakgrund av den undersökning Sandahl (2005) gjorde angående en alltför dålig tillgång till simhall har jag en viss förståelse för de lärare som menar att föräldrarna har ett visst ansvar för att lära barnen simma. Lärarna känner att de har en omöjlig uppgift då de ska lära eleverna simma men har obefintlig tillgång till simhall. Följden blir att för att eleverna ska lära sig simma är den enda lösningen att föräldrar tar över ansvaret. Men detta anser jag dock inte ska ses som en självklarhet att alla föräldrar automatiskt tar sitt ansvar. Det finns många föräldrar som själva inte kan simma och att placera barnet i en privat simskola är oaktuellt av ekonomiska skäl. På grund av detta är det än så viktigt med simundervisning för alla barn i skolan.

Så vem är det som slutligen är ansvarig för att eleverna lär sig simma? Som det visar sig idag har skolorna och rektorerna ansvaret för att erbjuda eleverna simundervisning. Om en elev inte når målen är skolan skyldig att ta de åtgärder som krävs för att denne lär sig simma.

7.2.4 Finns det några likheter eller skillnader mellan skolorna i Sverige och Norge?

I både svenska och norska läroplaner har simning historiskt sett sedan 60-talet varit ett av huvudmomenten i idrottsundervisningen. Läroplanerna var tidigare mer detaljerade med tydliga simkunnighetskrav och visade på en progression i simkunskaperna. På nittio-talet hände något med utformningen av läroplanerna i både Sverige och Norge. Kursplanerna blev mer otydliga och kraven i simning sänktes. Det var inte längre självklart vad som ansågs som simkunnig och lärarna fick alltmer ansvar för att själv definiera simkunnighet.

Detta kan vara en förklaring till definitionsproblematiken på simkunnighet som fanns och fortfarande finns hos en del svenska och norska lärare.

Skillnaden mellan läroplanerna i Sverige och Norge är att den gällande läroplanen i Sverige reviderats och definitionen på simkunnighet förtydligats. Detta resulterar kanske i att fler lärare får samma definition som den som enades på den nordiska livräddningskonferensen. Den norska läroplanen är fortfarande otydlig beträffande simkunnighet. Hur detta kommer att påverka definitionen återstår att se.

Likheter jag kan urskilja av min undersökning är skolornas åtgärder för de elever som inte kan simma. Både i Sverige och Norge är det elever som inte kan simma samtidigt som dessa inte erbjuds några åtgärder. Båda länderna bör skärpa sig och ta krafttag för att öka simkunnigheten bland barn och ungdomar.

Likheter i den svenska och norska skolan är även att skolorna och rektorerna är ansvariga för att eleverna lär sig simma. Skolorna är skyldiga att erbjuda åtgärder och extra simundervisning för elever som inte kan simma. I min undersökning framkom det likheter hos de intervjuade lärarna då de yttrade sig om ansvaret för simundervisningen. De flesta i både Sverige och Norge ansåg att ansvaret för elevernas simkunnighet fanns hos föräldrarna.

7.2. 5 Slutord

Inom ett par månader är jag färdig med utbildningen och kommer då att möta verkligheten i skolorna. En del elever kan då kanske inte simma och jag som idrottslärare skall se till att eleverna lär sig det. Det finns inga färdiga åtgärdsprogram som en lärare kan använda. Mitt arbete har hjälpt mig förstå en del av problematiken som kan ligga bakom till att det finns så många elever som inte kan simma.

Jag ville med mitt arbete få kunskap om, och idéer till åtgärder som jag kan få användning för i min verksamhet inom skolan. Under arbetets gång har fler intressanta frågor dykt upp som kan ses som förslag till vidare forskning.

- För två år sedan förtydligades målen i kursplanen för simning. Har detta fått någon betydelse för lärarkårens definition på simkunnighet?
- Har förtydligande på målen medfört att fler skolorna har tagit sitt ansvar och erbjudit eleverna simskola?
- Mitt arbete gav en indikation på att lärare var lite osäkra på vems ansvar det var för att eleverna lär sig simma. En större studie skulle ge svar på om det är en allmän företeelse bland lärare.

För min del har jag lärt mig att jag och skollädaingen är ansvariga för att eleverna lär sig simma. Eleverna har rätt till simundervisning och simskola för de som inte kan simma. Som titeln säger: "Simundervisning - En rättighet eller en skyldighet". Det är en rättighet som eleverna har och en skyldighet skolan har.

REFERENSER

Tryckta källor

- Bell, J. (2000) *Introduktion till forskningsmetodik*, Lund: Studentlitteratur
- Halvorsen, K (2002) *Forskningsmetode for helse- og sosialfag – en innføring i samfunnsvitenskapelig metode*, Oslo: Cappelen Akademisk forlag
- Patel, R., & Davidson, B (2003) *Forskningsmetodikens grunder*, Lund: Studentlitteratur
- Sandahl, B. (2005) *Ett ämne för alla*. Stockholm: Björn Sandahl och Carlsson bokförlag
- Svensson, P-G., & Starrin, B.(red.) (1996) *Kvalitativa studier i teori och praktik* Lund: Studentlitteratur

Läroplaner

- Läroplan för grundskolan, Lgr 69 (1969). Supplement 2, Gymnastik*. Stockholm: Skolöverstyrelsen och Liber utbildningsförlaget
- Läroplan för grundskolan, Lgr 80*, Stockholm: Skolöverstyrelsen och Utbildningsförlaget 1980
- Läroplaner för det obligatoriska skolväsende, Lpo 94 kursplan för ämnet idrott och hälsa*, Stockholm: Utbildningsförlaget
- Mønsterplan for grunnskolen 1979, L-79* Kirke- og undervisningsdepartementet og H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard 1974)
- Læreplansverket for den 10-årige grunnskolen, L-97* Det kongelige kirke-, utdannings-, og forskningsdepartementet, 1996
- Læreplanverket for kunnskapsløftet, Midlertidig utgave juni 2006* Kunnskapsdepartementet, 2006

Artikel i dagspress (internet)

En svømmeudyktig hovedstad. (2007, 21 Mars) *Dagsavisen*

www.dagsavisen.no/meninger/article286734.ece

Inga barn skall behöva drunkna i Sverige.(2006, 16 juni) *Läkartidningen.se*

<http://www.lakartidningen.se/07engine.php?articleId=4374>

Osloelever bader ti ganger på syv år. (2007, 17 februari) *Aftenposten*

<http://www.aftenposten.no/nyheter/oslo/article971447.ece>

Offentligt tryck

Skolverket (2006) *Redovisningar av uppdrag om översyn av grundskolans kursplan för ämnet idrott och hälsa*. (Rapport Dnr 2006:00492)

Skolverket (2004) *Tillsyn av simkunnighet och förmåga att hantera nödsituationer vid vatten*. (Rapport Dnr 2003:3260)

Utbildningsrapport

Olofsson, J., & Larsson, S. (2006) *Att plaska i vatten – Kommunala grundskolors simundervisning i Göteborg, inriktat på årskurserna 5-9*. Examensarbete 10p, Lärarprogrammet Göteborgs Universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik

Elektroniska källor

Det Statistiske Centralbureau www.ssb.no/histstat/aarbok/1980.pdf

Hälsofrämjandet www.halsoframjandet.se/20040129friluftsliv.html

Norsk Forskning www.forskning.no/artikler/2007/juni/1182849476.45

Marked- og Medainstituttet www.mmi.no

MSD- Monitored swimming division www.msdmonitoredswimming.com/vattensakerhet.php

Norges Svømmeforbund www.svomming.no/

Norsk Folkehjelp www.folkehjelp.no

www.folkehjelp.no/www/Norsk/I_Norge/Ulykkesforebygging/Vannvett/Drukning/

Om drunkning www.omdrunkning.se

Skolverket <http://www.skolverket.se/sb/d/1481/a/6997#listAnchor6997>

Svenska Livräddningssällskapet www.sls.a.se

<http://www.sls.a.se/upload/358/PRESS.050831.pdf>

<http://www.sls.a.se/templates/Page.aspx?id=118>

Utdanningsforbundet

http://www.uddanningsdirektoratet.no/upload/Rapporter/Rapport_Kartelegging_av_svommeo_pplaring.pdf

Vetenskapsrådet - Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning,

http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf

Bilaga 1

Intervjuguide

- 1. Kan du berätta lite allmänt om skolan, antal elever osv?**
- 2. Närmiljön, har ni en simhall i närheten?**
- 3. Testas elevernas simkunskaper, och i så fall när och hur?**
- 4. När är eleven simkunnig enligt dig?**
- 5. Om/När ni ser att någon elev inte kan simma, vad gör ni med den eleven?**
- 6. Vems ansvar anser du det är att eleverna lär sig simma?**
- 7. Har ni enligt dig ett väl fungerande system när det gäller åtgärder för de elever som inte kan simma?**
- 8. Är det något som du önskar vore annorlunda eller på ett annat sätt?**
- 9. Är det något övrigt du vill tillägga?**